

THE PHENOMENON OF "HUMAN TRAFFICKING" IN UZBEKISTAN AND THE STAGES OF FORMATION OF THE SYSTEM OF COMBATING IT (THE SOCIAL IMPORTANCE OF THE ANTI-TRAFFICKING SYSTEM)

Ziyoda F. Farkhodova

doctoral student

Family and Gender Scientific Research Institute

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: Human trafficking, Uzbekistan

Abstract: This article describes the phenomenon of human trafficking and the stages of formation of the system to combat it.

Received: 09.08.24

Accepted: 11.08.24

Published: 13.08.24

ЎЗБЕКИСТОНДА “ОДАМ САВДОСИ” ҲОДИСАСИ ВА УНГА ҚАРШИ КУРАШИШ ТИЗИМИНИНГ ШАКЛЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ (ОДАМ САВДОСИГА ҚАРШИ КУРАШ ТИЗИМИНИНГ ИЖТИМОЙ АҲАМИЯТИ)

Зиёда Ф. Фарходова

доктарант

Оила ва гендер илмий тадқиқот институти

Тошкент, Ўзбекистон

МАҚОЛА ҲАҚИДА

Калит сўзлар: Одам савдоси, Ўзбекистон

Аннотация: ушбу мақолада одам савдоси ҳодисаси, унга қарши курашиш тизимининг шаклланиш босқичлари ёритилган.

ФЕНОМЕН «ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ» В УЗБЕКИСТАНЕ И ЭТАПЫ СТАНОВЛЕНИЯ СИСТЕМЫ БОРЬБЫ С НИМ (СОЦИАЛЬНАЯ ЗНАЧИМОСТЬ СИСТЕМЫ БОРЬБЫ С ТОРГОВЛЕЙ ЛЮДЬМИ)

Зиёда Ф. Фарходова

докторант

Научно-исследовательский институт семьи и гендера

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Торговля людьми, Узбекистан

Аннотация: В данной статье описывается феномен торговли людьми и этапы становления системы борьбы с ней.

КИРИШ

“Одам савдоси” ҳодисаси қадимий тушунча бўлсада, собиқ советлар иттифоқида ва кейинчалик иттифоқдан ажралиб чиқиб, мустақилликка эришган Ўзбекистон Республикасида ҳам алоҳида жиноят тури сифатида ўрганилмаган. Гарчи СССРнинг бутун умри давомида у ёки бу кўринишда юз бериб турган бўлсада, мафкуравий нуқтаи назардан бу инкор этилар эди.

1991 йил мустақилликка эришилгач, Ўзбекистон Республикасида биринчи Жиноят кодекси 1995 йилда қабул қилинган. Бу кодексида “одам савдоси” жинояти назарда тутилмаган. Фақат 135-моддада “одамлардан фойдаланиш учун уларни ёллаш” ҳақида сўз боради. Бироқ, бу дегани Ўзбекистонда одам савдоси ҳодисаси кузатилмаган дегани эмас. Ижтимоий-иқтисодий муаммолар, аҳоли турмуш даражасининг кескин тушиб кетиши, аҳоли ҳуқуқий маданиятининг пастлиги каби омиллар Ўзбекистон аҳолисини халқаро одам савдоси айланмасида етказиб берувчи мамлакатга айланишига олиб келди. Бунга айниқса ҳуқуқий маданияти паст, ҳимояланмаган, иқтисодий ҳолати оғир бўлган кўплаб фуқароларнинг хорижий мамлакатларга иш излаб чиқиб кетишининг мунтазам кўпайиб бориши ҳам, ҳалокатли таъсир қила бошлади.

АСОСИЙ ҚИСМ

XXI аср бошларига келиб, Ўзбекистонда ҳам муаммони давлат ва ҳукумат даражасида ҳис қилиш бошланди. 2008 йилда Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига ўзгариш киритилиб, юқорида айтилган 135-модда билан “одам савдоси” тушунчасига биринчи марта расмий таъриф берилди. Унга кўра, Ўзбекистонда “одам савдоси” деганда “одамни олиш-сотиш ёхуд одамни ундан фойдаланиш мақсадида ёллаш, ташиш, топшириш, яшириш ёки қабул қилиш” маъносида тушунилиши белгилаб қўйилди.

Шунингдек, 2008 йил 17 апрелда Ўзбекистон Республикасининг “Одам савдосига қарши курашиш тўғрисида”ги Қонуни қабул қилинган бўлиб, унда “одам савдосига қарши курашиш”, “одам савдоси”, “одам савдоси билан шуғулланувчи шахс” каби муҳим тушунчаларга алоҳида таъриф берилган. Ушбу Қонуннинг 3-моддасида келтирилишича, “одам савдоси — куч билан таҳдид қилиш ёки куч ишлатиш ёхуд бошқа мажбурлаш шаклларида фойдаланиш, ўғирлаш, фирибгарлик, алдаш, ҳокимиятни суиистеъмол қилиш ёки вазиятнинг қалтислигидан фойдаланиш орқали ёхуд бошқа шахсни назорат қилувчи шахснинг розилигини олиш учун уни тўловлар ёки манфаатдор этиш эвазига оғдириб олиш орқали одамлардан фойдаланиш мақсадида уларни ёллаш, ташиш, топшириш, яшириш ёки

қабул қилиш. Одамлардан фойдаланиш бошқа шахсларнинг фоҳишалигидан фойдаланишни ёки улардан шахвоний фойдаланишнинг бошқа шакллари, мажбурий меҳнат ёки хизматларни, куллик ёки кулликка ўхшаш одатларни, эркисиз ҳолат ёхуд инсон аъзолари ёки тўқималарини ажратиб олишни англатади”.

Ушбу қонунга кўра, Ўзбекистонда одам савдосига қарши курашиш, унинг олдини олиш ва жабрланган фуқаролар билан ишлашга масъул бўлган муассасалар белгилаб берилган, уларнинг фаолиятларини мувофиқлаштириш Идоралараро комиссия зиммасига юкланган. Миллий комиссия шунингдек Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри ва вилоятларда атшкил этилган ҳудудий комиссиялар фаолиятини ҳам тартибга солиб туриши лозим эди.

Ўзбекистон Республикасида одам савдосига қарши курашиш фаолиятини такомиллаштириш ҳамда “Одам савдосига қарши курашиш тўғрисида”ги [Қонунига](#) мувофиқ 2008 йил 8 июлда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Одам савдосига қарши курашиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 911-сонли Қарори қабул қилинган. Қарор билан “2008—2010 йилларда одам савдосига қарши курашиш самарадорлигини ошириш бўйича Миллий тадбирлар режаси”, “Одам савдосига қарши курашиш бўйича Республика Идоралараро комиссияси таркиби” ҳамда “Одам савдосига қарши курашиш бўйича Республика Идоралараро комиссияси тўғрисидаги низом”лар ҳам тасдиқланган.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2008 йил 5 ноябрда қабул қилган 240-сон «Одам савдоси жабрдийдаларига ёрдам бериш бўйича республика реабилитация марказини ташкил этиш тўғрисида»ги Қарори мамлакатимизда одам савдоси жиноятини олдини олиш, унга қарши курашиш ва оқибатларини бартараф этишга қаратилган тизимни яқунига етказди. Ушбу қарор билан Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги ҳузурида “Одам савдоси жабрдийдаларига ёрдам бериш ва уларни ҳимоя қилиш бўйича республика реабилитация маркази” ташкил қилинган бўлиб, унинг олдига қуйидаги вазифаларни амалга ошириш белгилаб берилган эди:

одам савдоси жабрдийдаларини қулай яшаш ва шахсий гигиена шарт-шароитлари, шунингдек озиқ-овқат, доривор воситалар ва тиббиёт буюмлари билан таъминлаш;

одам савдоси жабрдийдаларига кечиктириб бўлмайдиган тиббий, психологик, ижтимоий, юридик ва бошқа ёрдам кўрсатиш;

одам савдоси жабрдийдалари хавфсизлигини таъминлаш;

одам савдоси жабрдийдаларининг қариндошлари билан мулоқот ўрнатишида кўмаклашиш;

одам савдоси жабрдийдаларига, уларнинг қариндошларига ва васийларига одам савдоси жабрдийдаларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари тўғрисида ахборот бериш;
одам савдоси жабрдийдаларини ижтимоий реабилитация қилишда кўмаклашиш.

2008 йил давомида Ўзбекистонда яратилган одам савдоси жиноятларини камайтириш, олдини олиш, жабрланганларни реабилитация қилиш тизими 1-расмда ифодаланган мукамал тизим кўринишига эга бўлди.

1-расм

Ўзбекистонда одам савдосига қарши курашиш, унинг олдини олиш ва жабрланганларни реабилитация қилиш тизими

2008 йилдан кейинги 10 йил давомида Марказда 3998 нафар фуқаролар реабилитациядан ўтиб, ижтимоий ҳаётга мослаштирилганлар.

2021 йил 8 февралда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Одам савдосига қарши курашиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Конуни асосида «Одам савдосидан жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни миллий даражадаги қайта йўналтириш тизимини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қарори қабул қилинган.

Унга кўра одам савдосидан жабрланган ёки жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни идентификация қилиш ва қайта йўналтиришни амалга оширувчи органлар ва ташкилотларнинг вазифалари, идентификация қилиш, қайта йўналтириш ҳамда шахсий маълумотлар ноошкоралигини таъминлаш тартибини назарда тутувчи Одам савдосидан

жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни идентификация қилиш ва қайта йўналтириш тартиби белгиланган.

Шунингдек, қарорнинг 2-иловасига мувофиқ одам савдосидан жабрланган, шу жумладан, вояга етмаган шахсларнинг ижтимоий реабилитациясини, мазкур шахслар билан яққа тартибда ишлаш режасини ҳамда уларнинг мослашувига ёрдам кўрсатиш, бундан ташқари, одам савдосидан жабрланган шахсларни ҳимоя қилиш тартибини назарда тутувчи Одам савдосидан жабрланганларнинг ижтимоий реабилитацияси ва мослашувини амалга ошириш ҳамда уларга ёрдам кўрсатиш ва уларни ҳимоя қилиш тартиби тўғрисидаги низом ҳам тасдиқланган.

Қарорнинг 1-иловасига мувофиқ Одам савдосидан жабрланган, одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни идентификация қилиш ва қайта йўналтириш фаолияти давлат органлари ва уларнинг ҳудудий бўлинмалари томонидан фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари билан ҳамкорликда амалга оширилади. Бунда уларнинг тили, дини, миллати ва фуқаролигидан қатий назар барча шахсларга ғамхўрлик кўрсатилади.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Бош прокуратураси, Давлат хавфсизлик хизмати, Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги, Ташқи ишлар вазирлиги, хориждаги дипломатик ваколатхоналар ва консуллик муассасалари, Соғлиқни сақлаш вазирликлари дастлабки идентификацияни бевосита амалга оширувчи давлат органлари ва уларнинг ҳудудий бўлинмалари ҳисобланади. Шунингдек ушбу ташкилотлар

одам савдоси билан боғлиқ жиноятлар ва ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги аризаларни, хабарларни ва бошқа ахборотни қабул қилади, рўйхатга олади ва кўриб чиқади;

келиб тушган мурожаатлар орқали одам савдосидан жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни аниқлаш мақсадида улар ҳақида маълумот тўплайди, таҳлил қилади, идентификация қилишни ташкил этади ва қайта йўналтиради;

Якуний идентификация Одам савдосига ва мажбурий меҳнатга қарши курашиш бўйича ҳудудий комиссия томонидан коллегиял тарзда амалга оширилади.

Бундан ташқари Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Давлат хавфсизлик хизмати ҳамда Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги одам савдоси ва у билан боғлиқ жиноятларга тўқнаш келиш хавф остида бўлган шахслар орасидан одам савдосидан жабрланган, одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни аниқлаш учун идентификация қилишга йўналтирилган ижтимоий дастурлар ва лойиҳаларни амалга оширади.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ўз ваколатлари доирасида:

одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсни дастлабки идентификация қилиш мақсадида пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк билан боғлиқ операцияларни амалга оширувчи ташкилотлар билан ҳамкорлик қилади;

идентификация қилиш ва қайта йўналтириш жараёнларида қатнашаётган давлат органлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари мутахассисларининг одам савдосидан жабрланган, одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсни аниқлаш ва идентификация қилиш усуллари ва мезонлари бўйича малака даражасини ошириш мақсадида ўқув семинар-тренинглар ташкил этади;

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси эса ўз ваколатлари доирасида:

одам савдосидан жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни аниқлаш мақсадида уларни идентификация қилиш ва қайта йўналтириш фаолияти билан шуғулланувчи вазирликлар, давлат қўмиталари, идоралар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, ҳокимлар ва бошқа мансабдор шахслар томонидан қонунларнинг ижро этилишини назорат қилади

одам савдосидан жабрланган, одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларнинг Қонунда кўрсатилган ҳуқуқ ҳамда эркинликларини таъминлашга қаратилган ҳаракатлар ижросини назорат қилади;

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари идентификация қилиш ва қайта йўналтиришда иштирок этиш жараёнида дастлабки ва якуний идентификация қилиш ва қайта йўналтириш ваколатли давлат органлар томонидан амалга оширилишида иштирок этиш ва қўмаклашиш; бундай шахслар ҳақида маълумот келиб тушганда зудлик билан ваколатли давлат органларини бу ҳақда хабардор қилиш ва дастлабки, якуний идентификация қилиш ҳамда қайта йўналтиришда иштирок этиш;

идентификация ва қайта йўналтириш босқичларида жамоатчилик назоратини амалга ошириш;

одам савдоси ва у билан боғлиқ жиноятларга тўқнаш келиш хавф остида бўлган шахслар орасидан одам савдосидан жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни аниқлаш учун идентификация қилишга йўналтирилган ижтимоий дастурлар ва лойиҳаларни амалга оширишда иштирок этиш ҳуқуқларига эга.

Дастлабки идентификация қилиш жараёни ушбу фаолиятни амалга оширувчи давлат органининг махсус жиҳозланган хонасида, ҳар бир шахс билан алоҳида, хавфсиз муҳитда, одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларнинг асосий эҳтиёжлари кондирилгандан сўнг шахснинг розилиги билан амалга оширилади.

Шунингдек одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахс:

тиббий ёрдам олиш;

психологик ёрдам олиш;

ҳуқуқий маслаҳат олиш;

вақтинча яшаш жойидан (бошпанадан) фойдаланиш;

яқин қариндошлари билан алоқа ўрнатиш;

таржимон хизматларидан текин фойдаланиш ҳуқуқига эга.

Сухбат якунида мутахассис одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсдан олинган маълумотларни таҳлил қилади ва унга Қонунда кўрсатилган ёрдамлар кўрсатилиши учун ариза олинади.

Одам савдосидан жабрланган деб тан олинган шахс ижтимоий реабилитация ва мослашув ҳуқуқига эга.

Одам савдосидан жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларни қайта йўналтириш уларга зарур бўлган ёрдамни, ҳимояни ва реабилитацияни таъминлаш учун амалга оширилади.

Ихтисослаштирилган муассасаларда тез тиббий ёрдам, психологик ёрдам, ҳуқуқий маслаҳат, ижтимоий ёрдам, таржимон хизматларидан текин фойдаланиш ҳуқуқи, вақтинча яшаш жойи билан таъминлаш ҳамда яқин қариндошлари билан алоқа ўрнатилишига ёрдам берилади.

Одам савдосидан жабрланганлар билан шуғулланиш бўйича мутахассис вояга етмаган шахсларни одам савдосидан жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган вояга етмаган шахслар сифатида идентификация қилганда, уларнинг «Бола ҳуқуқларининг кафолатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси [Қонунида](#) кўрсатилган ҳуқуқлари амалга оширилиши учун Болалар масалалари бўйича комиссияни хабардор қилади.

Одам савдосидан жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган вояга етмаган шахсларни идентификация қилиш ва қайта йўналтиришда қуйидагилар таъминланади:

вояга етмаган шахсларнинг уй-жойи хавфсизлиги, дахлсизлиги, хат-хабарлари сир тутилиши;

эксплуатация ва зўравонликнинг барча шаклларида, шу жумладан, жисмоний, руҳий ва жинсий зўравонликдан, қийноқларга солишдан ёки шафқатсиз, қўпол ёхуд инсон қадр-қимматини камситувчи бошқа шаклдаги муомаладан, ҳуқуқбузарликлар ва ғайриижтимоий ҳаракатлар содир этишга жалб этилишидан ҳимоя қилиниши;

таржимон, педагог ёки психолог, ижтимоий ходим шу билан бирга қонуний вакилнинг иштироки.

вояга етмаган шахслар ота-онаси ёки уларнинг ўрнини босувчи шахсларнинг иштирок этиши

Хориждаги одам савдосидан жабрланган ва одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган вояга етмаган шахслар билан суҳбат масофавий видео-алоқа каналлари орқали ўтказилади ва ҳукумат ҳомийлигида Ўзбекистон Республикасига қайтариб олиб келинади.

Дастлабки идентификацияни амалга оширган мутахассис бошқа ваколатли давлат органлари билан ҳамкорликда вояга етмаган шахслар оиласини қидириш ёки уларга васийлик ёки ҳомийлик белгилаш чораларини кўради.

Суҳбат вояга етмаган шахсларнинг жинси, ёши ва бошқа ўзига хос хусусиятлари инобатга олинган ҳолда бир хил жинсдаги мутахассис томонидан ўтказилади.

Вояга етмаган шахслар суҳбатда ота-онаси ёки уларнинг ўрнини босувчи шахсларнинг иштирок этишини рад этган тақдирда, вояга етмаганлар ўртасида назоратсизлик ва ҳуқуқбузарликлар профилактикаси инспектори ҳамда психологнинг иштироки таъминланади.

Одам савдосидан жабрланган ёки одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахслар тўғрисида шахсий маълумотлар махфий ҳисобланади ва ушбу маълумотлар ноошкоралигини таъминловчи субъектлар қуйидагилар ҳисобланади:

одам савдосидан жабрланган шахсларни аниқлаш, қайта йўналтириш ва уларга ижтимоий ёрдам кўрсатишда одам савдосидан жабрланган шахсларни аниқлаш ва суҳбат жараёнида иштирок этувчи ваколатли давлат органлари;

фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтлари;

халқаро ташкилотлар;

ташкилий-ҳуқуқий шаклидан ва идоравий бўйсунувидан қатъи назар ихтисослаштирилган муассасалар.

Одам савдосидан жабрланган шахсларни аниқлаш мутахассис суҳбат пайтидан бошлаб, одам савдосидан жабрланган, одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахслар ҳақидаги шахсий маълумотларнинг махфийлигини таъминлайди.

Одам савдосидан жабрланган, одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларнинг шахсий маълумотларини уларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини етарли даражада ҳимоя қилишни таъминламайдиган мамлакатларга ўтказиш қуйидаги ҳолларда амалга оширилиши мумкин:

шахсий маълумотларни узатиш учун одам савдосидан жабрланган шахсларнинг розилиги;

агар одам савдосидан жабрланган шахсларнинг ҳаётий манфаатларини ҳимоя қилиш учун маълумотларни узатиш зарур бўлса;

оммавий фойдаланилаётган маълумотлар ичида шахсий маълумотлар мавжуд бўлса.

Идентификация жараёнида шахс ўзига нисбатан қабул қилинган қарорлардан қоникмаса, Одам савдосига қарши курашиш масалалари бўйича кичик комиссия ва Мажбурий меҳнатга қарши курашиш масалалари бўйича кичик комиссия раисларига мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

Одам савдосидан жабрланган, одам савдосидан жабрланган деб тахмин қилинаётган шахсларга нисбатан хавфни баҳолаш, шунингдек, хавфсизлик режаси ва эҳтиёжлар рўйхати масъул котиб томонидан ишлаб чиқилиб, комиссия қарори билан тасдиқланади.

Агар одам савдосидан жабрланган шахслар вояга етмаган фарзандлари билан биргаликда аниқланса, улар фарзандлари билан бирга вақтинча бошпана билан таъминланади, шу билан бирга болалар ижтимоий реабилитация ва мослашиш бўйича хизматларни ҳам олишади.

Одам савдосидан жабрланган шахсларни ижтимоий реабилитация қилиш чоралари қуйидаги ҳолларда тўхтатилади ёки муддатидан олдин тугатилади:

ижтимоий реабилитация мақсадларига эришилганда;

одам савдосидан жабрланган шахслар ижтимоий реабилитациядан бош тортса;

одам савдоси билан боғлиқ ҳолатлар содир этилмаганлиги ҳақида асослантирилган қарор қабул қилинса.

Ҳимояни таъминловчи субъектларнинг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат:

одам савдосидан жабрланган шахслар учун хавфни баҳолаш ва хавфсизлик режасини тасдиқлаш;

одам савдосидан жабрланган шахслар рўйхатини тасдиқлаш;

шахсий режанинг ҳимояни таъминловчи субъектларнинг ваколатига тааллуқли қисмини бажаришга кўмаклашиш;

меҳнат соҳасидаги ваколатли давлат органининг мутахассиси томонидан аниқланган муаммоларни ҳал қилишда, шахсий режанинг бажарилишини мониторинг қилиш жараёнида кўмаклашиш.

Ўзбекистон Республикасининг «Одам савдосига қарши курашиш тўғрисида» 2020 йил 17 августдаги ЎРҚ-633-сон [Қонунига](#) мувофиқ одам савдосига қарши курашишга доир маълумотларни шакллантириш тартибини такомиллаштириш мақсадида 2021 йил 22 ноябрь куни «Одам савдоси соҳасидаги жиноятлар тўғрисидаги маълумотларнинг ягона ахборот базасини юритиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида» Вазирлар Маҳкамаси қарори қабул қилинган.

Унга кўра Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги, Бош прокуратура, Давлат хавфсизлик хизмати, Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда бошқа манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда икки ой муддатда ягона марказлаштирилган ахборот базасига маълумотларни онлайн режимида киритиш имкониятини ўз ичига олувчи одам савдоси соҳасидаги жиноятлар тўғрисидаги маълумотларнинг ягона ахборот базасини жорий этиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги билан биргаликда ягона марказлаштирилган ахборот базасидаги маълумотларни потенциал хавфлардан, тасодифий ҳаракатлардан ва ташқи ҳужумлардан ҳимоя қилишни таъминлаш мақсадида ахборот хавфсизлиги дастурий таъминотини ишлаб чиқади.

Бунда, ахборот хавфсизлиги дастурий таъминоти қуйидаги талабларга мувофиқ бўлиши лозим:

маълумотларга рухсатсиз киришдан ҳимоялаш;

ягона марказлаштирилган ахборот базасидан фойдаланувчиларни қайд этиб бориш;

ахборотни сақлаш ва қайта ишлаш жараёнида рухсатсиз модификациядан ҳимоялаш;

вируслардан ҳимоялаш;

дастурий таъминот конфигурациясида юзага келган хатоликлар ва камчиликларни аниқлаш.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ягона марказлаштирилган ахборот базасини юритишга масъул орган ҳисобланади.

Қонунийлик, ахборотнинг холислиги, ишончлилиги ва таққосланувчанлиги, ахборотдан қонунчилик ҳужжатларида белгиланган доирада фойдаланилиши ва ҳисобга олишнинг мажбурийлиги ва бир хиллиги Одам савдоси соҳасидаги жиноятлар тўғрисидаги маълумотларнинг ягона ахборот базасида одам савдоси билан боғлиқ маълумотларни ҳисобга олишнинг асосий принциплари ҳисобланади.

Ягона марказлаштирилган ахборот базасидаги маълумотлар эркин фойдаланилиши чекланган ахборот ҳисобланиб, улардан фақат ваколатли органларнинг мансабдор

шахслари танишиш ва фойдаланиш ҳуқуқига эгадирлар ва бу маълумотлар ошкор этилиши мумкин эмас.

Юқоридагилардан кўринадик, Ўзбекистонда одам савдосини олдини олиш, унга қарши курашиш ва жабрланганларни ҳаётга қайта мослаштириш тизими иерархияси 3 муҳим босқични босиб ўтган бўлиб, 2-расмда ушбу жараён акс этган.

2-расм.

ХУЛОСА

Хулоса қилиб айтганда Ўзбекистонда Одам савдоси каби жirkanч иллатга қарши курашиш, унинг олдини олиш ва жабрланганларни ҳаётга қайта мослаштириш тизими мураккаб ривожланиш босқичларини босиб ўтган. Ва бугунги кунда ушбу тизим замонавий технологиялар бойитилган, ўзининг барча ташкилий, ҳуқуқий ва молиявий асосларига эга бўлган мукамал тизимга айлантирилган. Одам савдосидан жабрланганлар билан ишлаш тизимини янада такомиллаштириш борасида илмий ишлар ҳам амалга ошириб борилмоқда. Хусусан, ушбу жиноятдан аҳолининг қайси қатламлари кўпроқ жабрланмоқда, жабрланганларнинг гендер хусусиятлари, ёш ва маълумотига кўра ўзига хосликлари чуқур ўрганиб борилмоқда. Бу аҳолимизнинг келгусида ушбу жиноятдан жабрланувчи бўлиб қолмасликлари учун яна нима ишлар қилиниши лозимлигини аниқлаш имконини беради.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Одам савдосига қарши курашиш тўғрисида. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. 2008 йил, апрель. // <https://lex.uz/uz/docs/1339436>
2. Одам савдосига қарши курашиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари

тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори. 2008 йил 8 июль. //

<https://lex.uz/docs/1370056?ONDATE=08.07.2008%2000#3222622>

3. Baxtiyor o'g'li, A. J., & Akramjon o'g'li, S. O. (2024). Odam savdosiga qarshi kurash faoliyati va uning o'ziga xos xususiyatlari. *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi*, 8(5), 3-10.

4. Ulugbekovich, A. J. (2023). ODAM SAVDOSI–DAVR MUAMMOSI. *SIYOSATSHUNOSLIK, HUQUQ VA XALQARO MUNOSABATLAR JURNALI*, 2(2), 66-68.

5. Dadaboyeva, J. A., & Mamadaliyeva, M. (2023). ODAM SAVDOSI YOXUD “ZAMONAVIY QULLIK” KA QARSHI KURASHISH MUAMMOLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(2), 807-812.